

*Кучма О.И., к.филол.н., доц.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

СПОСОБЫ ПЕРЕДАЧИ ФУНКЦИЙ ЭМОЦИОНАЛЬНО-ЭКСПРЕССИВНЫХ ЧАСТИЦ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА В ПЕРЕВОДЕ

На примере частицы немецкого языка also показаны способы передачи в украинском переводе функций периферических эмоционально-экспрессивных частиц, которые сохраняют семантическую связь со своими омонимами в других частях речи и в двуязычных словарях представлены эквивалентами этих омонимов.

Ключевые слова: периферические эмоционально-экспрессивные частицы, омоним, лексическое соответствие, экспликация.

*Kuchma O.I., PhD., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

TRANSLATION METHODS OF THE GERMAN MODAL PARTICLES

The article shows on the example of the German particle “also”, how the peripheral modal particles can be translated into Ukrainian. These particles are still semantically related with their homonyms in other word classes, thus, they are presented in the dictionaries through the equivalents of these homonyms.

Key words: peripheral modal particles, homonym, lexical equivalent, explication.

Стаття надійшла до редакції 11.05.17 р.

УДК 81'255

*Леміш Н.Є., д. філол. наук, доц.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ*

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНИХ ПАСПОРТІВ НА ПРИСАДКИ ДО НАФТОПРОДУКТІВ

У статті висвітлено специфіку перекладу технічних паспортів на присадки до нафтопродуктів. По-перше, окреслено термінологічні труднощі в перекладі технічних документів нафтопереробної промисловості з англійської на українську мову. По-друге, на матеріалі технічних паспортів на присадки до нафтопродуктів американської компанії «Афтон Кемікал» представлено перекладацький аналіз з виділенням основних структурних компонентів технічних паспортів на присадки і перекладацьких трансформацій. Як результат виявлено загальну тенденцію до більш частотного використання граматичної трансформації транспозиції і лексико-граматичної трансформації додавання для такого типу документів.

Ключові слова: технічний паспорт, присадка, перекладацька трансформація, транспозиція, додавання.

В епоху глобалізації та міжнародного співробітництва особливої ваги набуває вміння перекладача працювати з технічною документацією, зокрема документами для митного оформлення продукції / вантажів. Такі навички навряд чи можна переоцінити, оскільки саме від них залежить, чи зможе компанія / підприємство розмитнити сировинні компоненти, необхідні для власного виробництва, або навпаки – оформити весь пакет документів на продаж своєї продукції за кордон. У цьому зв'язку обізнаність із специфікою технічного перекладу й володіння перекладацькими прийомами технічного перекладача мають *першочергове* значення.

Метою статті, що пропонується, є висвітлення специфіки перекладу технічних паспортів на присадки до нафтопродуктів. *Об'єктом* вивчення виступають технічні паспорти продуктів як обов'язкова складова пакету документів для митниці, а *предметом* – власне перекладні особливості технічних паспортів на присадки до нафтопродуктів. Обрання предмету розвідки зумовлено відсутністю в українських посібниках з науково-технічного перекладу розділів, присвячених супровідній технічній документації. Як правило, увагу приділяють лише особливостям патентних заявок, формул тощо [7: 470–472; 12: 137–138].

Матеріалом статті є технічні паспорти американської корпорації «Афтон Кемікал» (Afton Chemical, яка розробляє і виробляє присадки до нафти і нафтопродуктів, а також різні промислові присадки з 1975 р. [15]). «Афтон Кемікал» була бізнес-партнером української компанії ВАТ «АЗМОЛ», на яку автор статті працював перекладачем впродовж 2004 – 2012 рр. і відповідно власноруч перекладав усю супровідну документацію.

Як і для будь-якого іншого виду перекладу, адекватності технічного перекладу перешкоджає низький рівень володіння перекладачем трьома основними компетентностями, а саме: недостатнє знання мови оригіналу, суті предмету і власне цільової мови (з можливою відсутністю в ній готових відповідників для одиниць мови оригіналу) [10: 35; 13: 202]. До того ж специфікою технічного перекладу є насиченість текстів термінологією і спеціальною, часто новою, інформацією. Така думка знаходить підтримку серед великої кількості фахівців [3; 5; 6; 7; 8; 10; 11]. Наприклад, Я. Костін стверджує, що «Однією з головних відмінностей мови технічної літератури від мови художньої літератури є значна насиченість тексту спеціальними термінами, які часто відсутні не лише у звичайних, а й у термінологічних словниках» [9: 52]. Ситуація ускладнюється й кількісною обмеженістю наявних англо-українських та українсько-англійських галузевих словників – не всі галузі охоплено, а для тих галузей, де словники наявні, представлено лише обмежене коло термінів.

У цьому зв'язку доречним постає питання про галузеві терміни (словники), зокрема нафтогазової промисловості. Це одним значущим моментом є відповідність номінації термінів їхньому змісту в певній спеціальній сфері. Згідно Є.В. Кобилянському (доктор хімічних наук), «правильна назва речей, що відповідає їхній сутності, є набагато вагоміша, ніж це можна собі уявити, виходячи тільки з вузького застосування фахової термінології» [4: 34]. Отже, називання речей не своїми іменами призводить до «деформації мислення» і «викривлення реальності», що власне й відбувається при неякісно виконаному перекладі. Учений разом зі своїми співавторами

висловлює зауваги щодо нової редакції Державного стандарту України ДСТУ 3437 «Нафтопродукти. Терміни та визначення» (затверджений у 1997 р.), наголошуючи на такому основному недоліку старого тексту стандарту як обмеженість «висвітлення в ньому термінів як за кількістю, так і за повнотою і змістом їхніх визначень» [4: 35], зокрема повному ігноруванні термінів нафтопереробних та нафтохімічних процесів. Серед аналізованих одиниць старої редакції ДСТУ розглядається термін «присадка». Автори звертають увагу на той факт, що в українську нафтохімічну термінологію ця лексема потрапила з російської мови. *Присадка* – калькування російського терміна, який прийшов з металургійної практики як технічний жаргон (присадка = хімічні сполуки, призначення яких «присаджувати» спінювання в процесі виплавлення сталі). Щодо присадок до паливно-мастильних матеріалів, де зазвичай вони застосовуються, зауважується про відсутність необхідності щось присаджувати – у хімічній промисловості головне призначення присадок полягає в наданні / підсиленні окремих показників продуктів. Таким чином, на думку хіміків, найкращим відповідником в українській мові буде «додаток», або навіть «адитив» – латинізований термін, широко вживаний у більшості європейських мов (так само, як «віскозність» замість «в'язкість»). На користь вживання терміна «додаток» може слугувати інформація, отримана зі спеціалізованих словників: «Англо-німецько-російсько-українського словника з мастильних матеріалів і техніки мащення» (*additive – додаток (присадка)* [1: 14–15]), «Англо-польсько-російсько-українського словника з хімії» (*addition – добавка, присадка, додаток* [2: 20–21]). Щодо терміна «в'язкість», він репрезентований лише одним відповідником: *viscosity – в'язкість* [1: 386–387; 2: 342–343]). Той факт, що обидва словники подають номінації «присадка» і «в'язкість», свідчить про правомірність використання в технічній документації цих лексем. Звісно, підхід хіміків не позбавлений логіки, але в проекті Стандарту державного агентства резерву України «Паливо дизельне довготривалого зберігання. Загальні технічні вимоги (проект, перша редакція)» [14], розробленим Українським державним науково-дослідним інститутом «РЕСУРС» (УкрДНДІ «РЕСУРС»), 10 разів зустрічається слово *присадки*, 3 – *добавки*, при чому кілька разів *присадки* і *добавки*, жодного разу – «додаток», «адитив», «віскозність», наприклад, «присадок (крім антиокиснювальних) або пакетів присадок», «мийні присадки» тощо. Це дало підстави залишити в назві запропонованої статті лексеми «присадки» і надалі використовувати термін «в'язкість».

Перед розглядом особливостей технічних паспортів на присадки до нафтопродуктів ще раз наголосимо, що якість технічного перекладу безпосередньо залежить від обізнаності перекладача у відповідній сфері та рівнем його володіння спеціальними термінами [3; 6]. Акцентуючи на логічності, компактності, об'єктивності викладу інформації при перекладі технічного тексту, відсутності емоційного забарвлення лексичних одиниць та униканні розвинутої синонімії, підкреслимо, що широке використання загальнонаукових елементів у технічному перекладі є вкрай небажаним, оскільки позбавляє останній конкретності, нівелюючи його інформативність. Про це дуже часто забувають перекладачі – початківці, які намагаються викласти всі свої загальні знання з певного технічного предмету з наданням описового перекладу, що, на їхню думку, робить повідомлення більш логічним і вичерпаним. Таким чином,

перекладаючи будь-який технічний текст, треба завжди пам'ятати про необхідність об'єктивності, точності (звернення до логічної диференціації / конкретизації) і стислості перекладу (див. напр., «Основною стилістичною рисою науково-технічної літератури є стислість викладення матеріалу та чіткість формулювань» [9: 52]) та одночасне запобігання вживанню загальних фраз (використання невинуватених генералізацій), які не несуть інформаційного навантаження.

Будь-який документ є в першу чергу текстом, а будь-який текст є знаком, що має форму і вираження. Отже, технічний паспорт на присадку до нафтопродуктів можна розглядати принаймні з двох позицій: структури і змісту. Щодо структури технічного паспорта, то вона зазвичай складається з таких структурних компонентів:

- назва компанії;
- назва продукту з маркуванням;
- призначення / застосування;
- переваги та ефективність;
- рекомендації щодо дозування;
- типові показники / характеристики;
- інформація щодо використання.

Технічні паспорти корпорації «Афтон Кемікал» [15; 16] не є виключенням і мають зазначену вище композицію. Зупинимося детальніше на кожній позиції з акцентованою увагою на перекладацькому аспекті.

Для перекладу назви компанії традиційно використовують основний вид лексичної трансформації – транскодування. *Афтон Кемікал* репрезентує результат абсолютного / змішаного транскодування, оскільки перше слово назви *Afton* представлено транскрибуванням з американського варіанта англійської мови *Афтон* / транслітеруванням з британського варіанта (не *Ефтон*), а друге слово в назві *Chemical* – чистим транскрибуванням *Кемікал*. NB: рекомендуємо у супровідних документах для митниці (зокрема в технічних паспортах) завжди зазначати й оригінальну назву компанії – партнера (*Afton Chemical* – у цьому конкретному випадку), оскільки, як правило, в контрактах з іноземними партнерами назви їх компаній в українській частині зазначаються мовою оригіналу. Таким чином, наявність оригінальної назви в дужках свідчить про відповідність перекладеного документу оригінальному документові вашого бізнес-партнера, з яким підписано контракт.

При перекладі назви продукту з маркуванням, представлених набором літер латиницею і цифрами, не рекомендується застосування жодних перекладацьких трансформацій в частині абревіатур. Наприклад, назва і маркування *HiTEC® 5711D Dispersant Polymethacrylate Viscosity Index Improver* перекладаємо як *Диспергувальна поліметакрилатна присадка для покращення індексу в'язкості HiTEC® 5711D*. У частині назви, репрезентованій повними словами, вжито граматичну трансформацію транспозиції (зміна порядку слів *Improver* і *присадка* у словосполученні) з лексико-граматичною трансформацією експлікації та додавання (*Viscosity Index Improver* – *присадка для покращення індексу в'язкості*).

Позиція технічного паспорта *Призначення / застосування* (лексичні відповідники до *Application*) зазвичай подає інформацію про виділення продукту із низки

подібних, тобто його специфічність, і для чого він може бути застосований. Для присадки HiTEC® 5711D призначення сформульоване у двох реченнях: *HiTEC® 5711D viscosity index improver is a medium shear stability dispersant methacrylate polymer recommended as a viscosity index improver for automatic, manual and continuously variable transmission (CVT) applications. It is also used to formulate tractor oils meeting John Deere's winter specification J20D.* Перше речення англійською мовою репрезентовано в українському перекладі двома реченнями і включає комбінування декількох перекладацьких трансформацій: граматичні трансформації членування речення, заміни і транспозиції, лексико-граматичні трансформації експлікації та додавання, а також випущення / вилучення: *Присадка HiTEC® 5711D, що покращує індекс в'язкості, є диспергувальним метакрилатним полімером, якому притаманна середня стійкість до зсуву. Рекомендується як присадка, що покращує індекс в'язкості, для застосування в автоматичних, механічних і безступінчастих коробках передач.* Окремо зазначимо, що подану у дужках аббревіатуру (CVT) було вилучено навмисно, оскільки наявність її транслітерованого еквіваленту не несе жодного змістового навантаження у зв'язку з контекстуальною заміною цілого словосполучення *continuously variable transmission*. До того ж видається недоцільним подавати скорочення для одного типу коробки передач, коли в реченні мова йде про три (тоді вже було б логічніше подати *автоматичних (АКПП), механічних (МКПП) і безступінчастих коробках передач (БКПП)*). Друге речення (*It is also used to formulate tractor oils meeting John Deere's winter specification J20D*) характеризується реченням таких перекладацьких трансформацій, як транспозиції, заміни, експлікації, додавання і транс кодування: *Також може бути використана в рецептурах тракторних оливо, які повинні задовольняти вимогам зимової специфікації Джона Діра J20D.*

Наступна позиція технічного паспорта (Переваги та ефективність) для продукту HiTEC® 5711D: *Основні переваги у застосуванні (Key Performance Benefits –* жито транспозицію), включає словосполучення *Excellent solubility in solvent neutral oils and hydrocracked base stocks*. При перекладі українською мовою використовуємо лексико-граматичну трансформацію випущення (*solvent neutral oils – нейтральні*) і лексико-семантичну конкретизації (*hydrocracked base stocks – гідрокрекінгові базові оливи*), тобто словосполучення має такий вигляд: *Відмінна розчинність в нейтральних та гідрокрекінгових базових оливах.*

Структурний компонент технічного паспорта *Рекомендації щодо дозування (Recommended Dosage –* лексико-граматична трансформація додавання) повідомляє про необхідність контакту з регіональним представником компанії Афтон Кемікал для отримання конкретних рекомендацій: *Please contact your Afyon Chemical representative for specific recommendations –* Будь ласка, зв'яжіться зі своїм регіональним представником компанії Афтон Кемікал для отримання конкретних рекомендацій. У перекладі застосовано трансформації транспозиції, додавання, конкретизації.

Типові показники / характеристики (Typical Characteristics) включає дані щодо фізико-хімічних властивостей продукту:

Appearance – зовнішній вигляд: Clear to slightly hazy yellow to amber viscous liquid – в'язка рідина від прозорого до ледь мутно жовтого / бурштинового кольору (трансформації транспозиції і додавання).

Density – густина, lbs/gal. – ф/гал (NB: особливо уважним необхідно бути з одиницями вимірювання, за необхідності – перевести їх в традиційні для країни обігу документів), 7.62 → 7,62 (крапку замінюємо на кому відповідно до української системи написання дробів).

Kinematic Viscosity – кінематична в'язкість, @ 100°C – при 100°C, cSt – сантистокс (850).

Flash Point – температура спалаху, °C (PMCC) 120 min. – °C (в закритому тиглі за методом Пенського-Мартенса (Pensky-Martens Closed Cup) – заміна та додавання. NB: для вимірювання температури спалаху також існує відкритий тигль Клівленда – Cleveland Open Cup (SOC), тому необхідно бути уважним з розшифруванням), не нижче 120 (лексико-семантична трансформація антонімічного перекладу).

Specific Gravity – питома вага, 15.6/15.6°C, 0.915 → 0,915 (знов-таки крапку замінюємо на кому відповідно до української системи написання дробів).

Kinematic Viscosity – кінематична в'язкість, @ 40°C – при 40°C, cSt – сантистокс (1300).

Останнім структурним компонентом технічного паспорта є *Інформація щодо використання (Handling Information* – цілий комплекс трансформацій: транспозиція, додавання і генералізація), яка включає лише 2 позиції:

Max Handling Temp – максимальна температура для користування (транспозиція, додавання і генералізація): 100°C (210°F). NB: в аналізованому паспорті наведено дані як по Цельсію, так і по Фаренгейту. Перекладач повинен бути готовим перевести одиниці температури з однієї систему в іншу за необхідності (з цією метою використовують відповідні формули, або користуються таблицями).

Shelf Life – термін придатності: 36 months / місяців, @ ambient temperature – за температури навколишнього середовища (транспозиція, додавання).

Зауважимо також, що в технічних паспортах доволі часто подаються таблиці. В комп'ютерну епоху їх опрацювання в перекладацькому аспекті не створює великих проблем, як це було за часи виконання перекладів на друкарських машинках, але їхнє оформлення теж потребує спеціальних знань (є певні вимоги для представлення таблиць у перекладних текстах). Отже, професійний технічний перекладач повинен володіти і технікою оформлення документів.

Підсумовуючи, зазначимо, що специфіка перекладу технічних паспортів на присадки до нафтопродуктів виявляється в обізнаності перекладача з нафтохімічною термінологією, знанням відповідних абревіатур, різних систем і одиниць вимірювання, а також володінні такими основними перекладацькими трансформаціями, як транскодування, заміна, додавання, транспозиція, випущення, експлікація, членування тощо. Спостерігається тенденція до більш частого вживання трансформацій транспозиції і додавання. У перспективі передбачається здійснити перекладацький аналіз паспортів якості продуктів нафтохімічної промисловості, що допоможе запобігти помилок у роботі перекладачів-початківців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Англо-німецько-російсько-український словник з мастильних матеріалів і техніки мащення* // С.В. Лебедєв, Ю.Л. Ішук, М.М. Братичак. – Львів : Вид-во Національного університету

«Львівська політехніка», 2003. – 568 с. 2. *Англо-польсько-російсько-український словник з хімії* // М.М. Братичак, М.Б. Гагін, О.І. Лазорко. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 530 с. 3. *Білозерська Л.П.* Термінологія та переклад : навч. пос. для студентів філол. напряму підготовки / Л.П. Білозерська, Н.В. Возненко, С.В. Радецька. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 232 с. 4. *Державний стандарт України ДСТУ* «Нафтопродукти. Терміни та визначення» (зауваги до нової редакції) / [Євген Кобилянський, Богдан Ярмолюк, Юрій Ішук та ін.] // Проблеми української термінології : міжнар. наук. конф., (Львів, 25–27 верес. 2014 р.) / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2014. – С. 34–36. 5. *Дороніна Є.* Особливості перекладу науково-технічної літератури / Є. Дороніна // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наук. конф. викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, (Суми, 19-20 квітня 2013 р.) / М-во освіти і науки України, СумДУ. – Суми : СумДУ, 2013. – Ч.1. – С. 95–96. 6. *Дорошенко С.* Українська термінологія нафтогазової промисловості: становлення і розвиток / Дорошенко Світлана : [монографія]. – Полтава : Вид-во ПолтНТУ, 2013. – 139 с. 7. *Карабан В.І.* Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В'ячеслав Іванович Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с. 8. *Кобилянський Є.* Нафтохімічне термінотворення в історичному контексті формування і розвитку української науково-технічної термінології: сьогодинішній стан і проблеми / Євген Кобилянський, Богдан Ярмолюк, Юрій Ішук, Світлана Коваленко // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2016. – № 842. – С. 64–72. 9. *Костін Я.* Особливості науково-технічного тексту та труднощі його перекладу / Ян Костін // Наукові виклади. – Вип. 3. – 2014. – С. 52–56. 10. *Мучка М.З.* Специфіка науково-технічного перекладу з німецької українською мовою / М.З. Мучка // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 3 (81). Філологічні науки. – 2015. – С. 35–39. 11. *Онушканич І.В.* Законмірності перекладу науково-технічної літератури / І.В. Онушканич // Науковий блог : Національний університет «Острозька академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.ua.edu.ua/2013/zakonomirnosti-perekladu-naukovo-tehnichnoji-literatury/>. 12. *Пронина Р.Ф.* Перевод англійської научно-технічної літератури : учеб. пособ для вузів / Раиса Фёдоровна Пронина. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 1986. – 175 с. 13. *Радзівєвська С.О.* Алгоритм перекладу нанонаукових термінів / Світлана Олександрівна Радзівєвська // *Studia Linguistica*. – Вип. 6. – 2012. – С. 202–206. 14. *Стандарт державного агентства резерву України «Паливо дизельне довготривалого зберігання. Загальні технічні вимоги (проект, перша редакція)».* – Київ, 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gosrezerv.gov.ua/reserv/doccatalog/document?id. 15. *Afton Chemical* [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://www.aftonchemical.com/>. 16. *Afton Chemical: HiTEC-5711D* [Electronic Resource]. – Mode of Access : <http://www.aftonchemical.com/SBU/IndustrialAdditives/Grease/HiTEC-5711D>

*Lemish N. Ye., Dr. habil., Associate Professor
National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov, Kyiv*

TRANSLATION SPECIFICS OF DATA SHEETS FOR ADDITIVES TO PETROLEUM PRODUCTS

The paper outlines the translation specifics of data sheets for additives to petroleum products. Firstly it describes the terminological challenges in translation of technical documents of oil refining industry from English into Ukrainian. Secondly based on data sheets for additives to petroleum

products of American corporation Afton Chemical, it gives the translation analysis which allows both to define major structural components of data sheets for additives, as well as translation transformations. As a result the article shows grammatical transformation of transposition and lexical and grammatical transformation of addition as the most common for such type of documents.

Keywords: data sheet, additive, translation transformation, transposition, addition.

**Лемий Н.Е., доцент, доктор філологічних наук,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ**

СПЕЦИФИКА ПЕРЕВОДА ТЕХНИЧЕСКИХ ПАСПОРТОВ НА ПРИСАДКИ К НЕФТЕПРОДУКТАМ

В статье рассмотрено специфику перевода технических паспортов на присадки к нефтепродуктам. Во-первых, описано терминологические трудности в переводе технических документов нефтеперерабатывающей промышленности с английского на украинский язык. Во-вторых, на материале технических паспортов на присадки к нефтепродуктам американской компании «Афтон Кемикал» представлено переводческий анализ, при котором выделено основные структурные компоненты технических паспортов на присадки, а также основные переводческие трансформации. В результате статья демонстрирует общую тенденцию наиболее частотного употребления грамматической трансформации транспозиции и лексико-грамматической трансформации добавления для такого рода документах.

Ключевые слова: технический паспорт, присадка, переводческая трансформация, транспозиция, добавление.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2017 р.

УДК 81'255.4

Лепухова Н.І., канд. філол. наук
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Ніжин

ПЕРЕКЛАД МЕДИЧНИХ АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У цій статті розглядаються типи скорочень, що використовуються у німецькомовних медичних текстах, та способи їх відтворення українською мовою. Теоретичний матеріал містить велику кількість прикладів для ілюстрації та аргументування своєї точки зору.

Ключові слова: абревіатура, скорочення, переклад, еквівалент, калькування, описовий переклад.

Переклад медичних текстів є одним із найважливіших і найвідповідальніших видів перекладу в сучасному суспільстві, адже від його точності залежить правильність лікування пацієнта, здоров'я, а іноді і життя людини. Тексти медичного спрямування відзначаються особливою структурно-композиційною будовою, насиченістю специфічними термінами, нехарактерним для інших типів тексту синтаксисом і